

Timisoara mea

- Gradinile mor si ele uneori -

Julia Henriette Kakucs

Se spune ca toamna Timisoara este deosebit de frumoasa. Dupa o vara fierbinte si uscata, coroanele copacilor isi insusesc culorile curcubeului. De-a lungul raului poti sa traversezi ceasuri intregi parcurile, incepandu-ti plimbarea in Iosefin si terminand-o in Fabric. Ele iti vor darui un refugiu ocrotindu-te de galagia si praful strazii.

Si gradina casei noastre ma ocrotea, oferindu-mi in toamna si fructele mult dorite. Nucul batea la cea mai mica adiere la fereastra mea aflata la etajului intai al cladirii. Trebuia doar sa-mi intind mana pentru a elibera aceste mici minuni din coaja lor verde si zemoasa. Degetele imi ramaneau colorate zile intregi amintindu-mi de savoarea traita. Vraja mare era insa raspandita de parul ascuns in coltul cel mai indepartat al gradinii. Inconjurat de tufisurile de mure, se inalta si la sfarsitul verii deseori spre un cer de un albastru stralucitor. Departe, mult prea departe pentru mine, sus de tot, se leganau perele uriase, zemoase si aurii. Ma simteam la picioarele acestui copac minuscula si plina de admiratie. Ca si un drumet ajuns in fata unei catedrale. Uniti prin proportiile neglijabile ale dimensiunii noastre, ma contopeam cu furnicile de la radacina acestui templu. Ore intregi zgaraiam in pamantul uscat de arsita soarelui drumuri, faceam poduri din crengute si fire de pai, ridicam obstacole, fiind mereu uimita de solutiile rapide gasite prin metoda "choose and find". Nu aveam de unde banui ca in acel loc, doar putin mai adanc se afla ingropata cutia cu bijuterii a bunicii mele, care in urma deselor nationalizari isi pierduse increderea in aceasta lume.

Prima data ne-a fost luata casa in urma Decretului-lege promulgat la 8 august 1940 de regimul Antonescu, decret consacrat noului statut juridic al evreilor din Romania.

In timpul razboiului parintii mei au fost dati afara din proprietatea lor si au fost mutati undeva intr-o periferie a Timisorii, locuind in acei ani intr-o fosta cocina de porci. Mama mea refuzase o viata intreaga sa vorbeasca despre aceasta. Rusinea este un sentiment ce ne face sa suferim timp indelungat si dupa ce motivele ce au

Timisoara mea – Gradinile mor si ele uneori

declansat-o au incetat sa existe. O singura data mi-a amintit, doar fugitiv, ca dupa razboi s-a reintaihit cu proprietarul casei cu pricina pe strada. L-a luat in curte aratandu-i caminul ei. Aceasta a fost mica ei razbunare pentru umilintele traite.

Tatal meu a fost obligat intre anii 1940 - 1944 sa depuna munca fortata in diferite locuri din tara. Proprietarul unui magazin de muzica - afland ca tata va fi dus la munca fortata - i-a daruit o chitara. Pe drum, stand pe platforma din spate a trenului, a pierdut-o. Cel putin, asa mi-a povestit el. Cred insa, ca realitatea a cerut-o ca si tribut.

Fotografiile ramase in albumul familiei sunt marturii din Pancota (1942), Lipova (1943) si Sanovita-Lucaret (1944). Nu posed fotografii facute in tabara de munca din Oltenia sau din timpul muncilor efectuate in Timisoara. Din putinele lui relatari stiu insa, ca unii sateni din Lucaret veneau la gardul taberei

Timisoara mea – Gradinile mor si ele uneori

aducand mancare. Invatatorul ii tinea la curent cu stirile. Tot el a fost acela, care ascultand in august 1944 radioul a venit la ei in fuga, strigand: „Sunteti liberi! Sunteti liberi!”

*

Intermezzo – Dragostea in furtuna razboiului

Acesti ani nu au fost in mod sigur „ani buni” pentru omenire, pentru Europa. Anul 1943 l-a gasit pe tatal meu in tabara de munca. Singura fotografie existenta din acel an il arata in mijlocul celorlalti tovarasi de soarta. Barbati tineri in timpul unei pauze de lucru. Ma intreb, desi nici nu doresc sa aflu, cine a facut aceasta fotografie. In mainile cui a fost aparatul? Tinusera cu putin inainte o arma? Este doar un petic de hartie fotografica ingalbenita ce trecuse prin multe... Incape in palma mea. O arde, arzandu-mi si sufletul... Ochii celor immortalizati in ea ma urmaresc. Aud vocile din departare apropiindu-se... De ce? De ce?

O intorc incet. Pe verso sunt scrise cuvintele:

*Detasamentul 115 4.VIII.1943,
Lipova Scumpei mele Rozsi
feri*

Gasesc inca o fotografie intunecata. Citesc:

*Sufletul meu,
Nu stiu daca ma vezi, dar in
mod indiscutabil sunt eu
Rozsi
26.IX.1942
Galsa*

O poveste de dragoste in furtuna razboiului. Scenariul este suprarealist si dramatic: Ea pleaca la drum spre dragostea ei, la Galsa se opreste.

El se gaseste doar cativa kilometri mai departe in tabara de munca, la Pancota.

Si apoi - ca intr-o minune - el este citat la Timisoara la tribunal ca si martor.

Tinerii au trei zile la dispozitie. Vor sa se casatoresca. Repede, pentru a fi transportati impreuna in lagar... In sinagoga din Iosefin nu sunt multi prieteni in aceasta zi de septembrie a anului 1943. Nunta este modesta, dar proaspetii casatoriti isi pot permite o camera la hotelul din apropierea garii. A doua zi trenul va duce generele inapoi in lagar.

*

Reintors la sfarsitul razboiului de la munca fortata, tatal meu a continuat sa-si ingrijeasca curtea si gradina. Profitand de cunostiintele acumulate in vastele sere

Timisoara mea – Gradinile mor si ele uneori

ale gradinarului de pe parcela casei familiale de pe Bulevardul 6 Martie, transformase curand terenul casei de pe strada Fröbel intr-o gradina parfumata, plina de fructe aromate. Deasupra portii infloreau trandafirii si gliciniile, numite de noi salcam albastru. Sirul de brazii ne despartea de casa alaturata. Cireusul, flancat de bujori albi si rosii, isi purta cu mandrie fructele... Intr-un colt modest isi raspandea iasomia parfumul soptind povestile tainice ale verii zmeurei alaturate. Fundalul acestui tablou presarat cu tufisurile ornamentale mereu verzi de buxus - printre care se ridicau trandafiri de toate culorile - era dominat de umbra nucului urias care isi ridica crengile cu mult deasupra cladirii, intinandu-se deasupra curtii vecine. Liliicii albi si violeti marcau inceputul gradinii aflate in spatele curtii. Printre caramizile drumului ce duceau spre scarile teraselor isi ridicau capul fragilele „flori de piatra” in toate culorile. Smochinul se inradacinase deja, fiind adoptat de tufisurile de trandafiri ce-l inconjurau.

Nationalizarea casei de catre comunisti a urmat la cativa ani. Muncitorii au demontat la nationalizare caloriferele si unul din toaletele englezesti de portelan luandu-le cu ei. Locuinta bunicii mele aflata in frontul casei, avand ferestrele spre strada si intrarea in stil francez pe terasa mare acoperita cu vita de vie, a fost impartita in trei locuinte cu tot confortul. Bunica a fost repartizata in fosta spalatorie a casei aflata la soutteraine, devenita acum o locuinta cu doua camere, bucatarie si o toaleta fara baie. Casa noastra familiala alcatuita din doua locuinte incapatoare, fiecare avand terasa ei, s-a transformat astfel intr-o casa cu patru locuinte confortabile si doua mici apartamente fara baie.

Nu toate casele de pe strada Fröbel au avut soarta casei noastre. Cladirea vecina noua era a unui fost simpatizant al fascistilor. Se povestea, ca auzind de sosirea comisiei de nationalizare proprietarul ei fugise de acasa. Imobilul lui alcatuit dintr-o suma de locuinte micute fara instalatii sanitare nu a fost nationalizat.

Da, bunica isi pierduse increderea in aceasta lume... Intr-un moment de disperare isi ingropase in ultimul ei an de viata cu aceasta caseta de bijuterii si sufletul.

De unde era sa prevad ca in deceniile urmatoare si parul va fi condamnat la moarte? Candva, pe la sfarsitul anilor `70, au aparut in gradina noastra detasamente de prizonieri, au nivelat-o gasind si bijuteriile pe care le-au confiscat

Timisoara mea – Gradinile mor si ele uneori

in mare tacere. Deasupra radacinilor ciresilor, nukului, parului - sufocandu-le - au fost ridicate blocuri paralelipipedice care alcatuiesc si astazi o strada ce se intinde in prelungirea curtii. Ma intreb uneori ce ar fi, daca intr-o zi prin fisurile asfaltului vor razbi din nou la suprafata acesti copaci cu umbra lor ocrotitoare...